

מסורת הש"ס

(א) עיין בפר"ח שגם חייבין, ו' לקמן סב: שבת כא:; ו' [נפת סא:]; (ד) [רש"ל, ו'] [ועלי כ:]; (ו) [לקמן סב:]; (ז) רש"ל,

‏»

הגהות הגר"א

[א] גמ' בין מלמטה למעלה פטורין. ג"כ גורסת הר"ף והרמב"ם חייבין ומפרשים מרגמא ר"פ (ועבדהגרי"א לקמיתא כ'). (ועבדהגרי"א ס"ס ע"ד); [ב] תוס' ד"ה ורבי יוחנן כ' דאי כח כמו כו'. ג"כ ובי"פ הרמב"ם. ורש"ש בסומן ג' חולק (ועבדהגרי"א סימן ע"ד ס"ק יג ובפר' שפי"ב ס"ק ב').

‏»

מוסף רש"י

והדליק את הבירה בעל גמל חייב. שלג היה לו להגדיל תצילתו שחמס לתוס' (בשם כ:). בבר חנוכה פטור. מנהג, שגרסות פרסום מזה הניחה שם (שם).

‏»

רבינו חננאל

ואקשי' והתניא הכלב והגדי שדילגו בין כך ובין כך חייבין, והרגמיה דאפיך מפריך כלבא בטיקרא וגדיא בסירכא. פי' דרך הגדי בטיקרא כדאמרין כדי שיוקדף הגדי בכח ראש, והכלב בסירכא כדאמרין דלמי' אתי למיסרך. דיוקן שדילגו בשנייה דלאו כי אורחיהו, הוה ליה משונה, וקיימ' לן משונה בחצר הניזק פטורה מנזק שלם וחייבי' חצי נזק כרבנן. איתמ' ר' יוחנן אמ' אישור משום חציו, כאילו בידיו מבח והוא הניזק בעצמו ודינו כדון אדם המזיק בעצמו. ריש לקיש אמ' משום ממונו, כלומ' כמו שמחתיב בנזק שורר, וכיוצא בו שחייב בחיזוק, וכאשו דהא אינו הולך מבחו ומזיק אלא מבח הווה, וכל מה שחייב בנזיק ממונו חייב באשו. ור' יוחנן אמ' אינו ממונו, דהא השלחבת המזקת אין בה ממש להשמר כמו השור וכיוצא בו. ואקשי' על ריש לקיש ממתני הכלב שנטל את החוררה והולך לגדיש בו'. בשלמי' ר' יוחנן (כו') דאמר אשו משום חציו, חציו דכלב הן, לפיכך חייב בעל הכלב. אלא לריש לקיש דאמ' משום ממונו האי אש לאו דבעל הכלב הוא, לבעל החוררה הוא. וראינו לרבוותאי הגאונים בשמועה זו פי', ונראה לנו בו פירכא בעיקר הדין, ולפיכך נמנענו מלדבר, לא בעניין הפירוש ולא בפירכא. ופריך ריש לקיש בנזן דאדייה אדויי, כלומ'

בוקירא. קפילה: **סריכא**. שנועץ לפרניו בכותל שאין דרכו בכך ומשונים הן: **אשו**. השולח את הצערה: **משום חליו**. חייבו הכתוב לדיחו קעבד דהוי כורק חך: **משום ממונו**. כשורו וצורו שהזיקו. וקס"ד לדיכא צינייהו כגון שהדליק בגחלת שאינו שלו דלרבי יוחנן חייב דחליו הן ולר"ל פטור דלאו ממונו הוא: **האי לאו מבחו**. דאש מאליה הולכת ודולקת למרחוק: **הא לים ציה ממשא**. דשלהבת היא המזקת דאין לה ממש הלכך כי חייביה רחמנא משום חליו הוא דחייביה: **חליו דכלג הן**. דהוה ליה לרורות הלכך משלם ח"ג ולאס המדליק מש"ה חייב ג"ש שאין דין לרורות בלדס: **לאו ממונו דבעל כלג הוא**. אלא דבעל חררה: **דאדייה אדויי**. שזרקו: **ועל מקום גחלת**. מקום שפלה גחלת שס: **משלם חלי נזק**. דלרורות הן והכלג עשאן. ליגנא אחרניה דמשונה הוא: **ועל גדיש כוליה פטור**. דאשו משום ממונו והאי לאו ממונו הוא ולרורות ליכא למימר דהא ממקום גחלת ואילך דלקה אש מאליו. ומשום הכי אוקמה **בדאדייה אדויי** דאי אגכה עם החררה כי אורחיה לא מני למימני ח"ג אמדי דלמקום גחלת חייב נזק שלם דאורחיה הוא ליטול חררה עם הגחלת: **ור' יוחנן**. דאמר אשו משום חליו מוקים לה בדאגחה כי אורחיה דעל חררה ג"ש דשן היא ולמקום גחלת ג"ש דאורחיה היא וצדיים עבד: **ואגדיש כוליה ח"ג**. דחליו דכלג הוא והיינו לרורות: **צירה**. צית גדול: **נזר חנוכה פטור**. שמנה להניחה ברה"ר לפרסומי ניסאף: **לאו ממונו דבעל גמל הוא**. אלא דחטווי: **במסכסכת אח כל הצירה**. שהגמל עובר בפני כל הצירה ומסכסכו דהא ודאי הוי כולו כמקום גחלת אבל צעלמא שהאש הולכת מאליה לאו חליו הן: **מסכסכת**. מדלקת: **נעעמדה**.

עמד הגמל במקומו וסכסך את כל הצירה שהיתה תצילתו גדולה כנגד כל הצירה. והגמלא לא שצק לאסקוי למילתיה ופרחיה: **כל שכן**. שהיה לו למחר ולנהגה שלא תסכסך: **נעעמדה להטיל מימיה**. דאנוס הוא וסכסכה: **לאפוש**

ונעשה חלל אבל מקום הילוך שלהבת אינו משתנה ממשותו אלא שנעשה דולק ושורף וא"ת ממונו גמי לית ציה ממשא כגון לרורות ברות שבננפיהס בריש פירקין לדיכא לסומכוס ג"ש וי"ל דמ"מ גוף הממון שפשע צו אית ציה ממשא שיש לו לשמור ממונו שלא יזיק לא ברות ממשות כגון שלהבת בלא גחלת כדאמרין בסוף צינה (דף לט). הילכך דמו להדדי שאין צשניהם ממשות בהמוזיק שפשע צו רק בגוף האדם:

דאדייה אדויי. הו"מ לאוקמי בלגנא אנומי ע"י שניו כדאמרין בריש פירקין: **ורב' יוחנן בראנחה אנוחי**. לא מני למימר בלדייה אדויי ועל כל הגדיש ח"ג דאי כח [ב] כמו לאו ככחו דמי הוי על כל שאר הגדיש פטור: **לאו ממונו דבעל בלב הוא**.

דהוא לא הדליקו ועל אש של כלצו לא חייבתו תורה ואע"ג דלגגי צור אנטריך מיעוט איש צור ולא שור צור כדאמרין בצור שנגח את הפרה (לקמן דף מח. וס) תרי איש כתיב מ"מ פשוט ליה לגמלא משום ו' [אזיה] דרשא דפטור על אש צהממו דג' אצות נאמרו צשור ולא יומר: **במסכסכת בל הבירה בודה**. דהוי כולה מקום גחלת: **ואי במסכסכת אמאי חייב**. חטווי הכל גס צעל הגמל יתחייב עמו כיון שגס הוא פושע בצסכסוך אבל אי בלא מסכסכת יחא ליה דלא הוה ליה לאסקוי אדעמיה שהא נר מבחוץ אבל כיון דאוקמיה במסכסכת אי אפשר שלא יראה הדליקה כיון שדולקת כל כך שמסכסכת כל הצירה דרך הילוכה והיה לו להרחיק ולמועגה מלהיות הולכת ומסכסכת אבל אין לפרש אמאי חייב חטווי צעל הגמל יתחייב הכל דהא לקמן (דף כג). פריך וליחייב צעל הגחלת ואע"פ שצעל הכלג פשע גס צעל הגחלת יש לו להתחייב שלא שמר גחלתו ומשני כשעמדה כלומר לאו במסכסכת דרך הילוכה אלא צעמדה כמקום אחד והרצה כל כך צמשאי שמסכסכת כל הצירה צעמידה ופריך דכ"ש חטווי פטור לאו פטור לגמרי אלא כלומר פטור מחלוקי של צעל הגמל דיומר מסכסכת צעמידה משאליו היתה הולכת ועוצרת צלי עיכוצ ומשני כשעמדה להטיל מימיה דאנוס הוא צעמידה זו:

כיצד הרגל פרק שני בבא קמא

כב.

והתניא הב"ב. אמתניתין הו"מ למפרך אלא נטר עד דמיימי צרייתא ופריך אחרוייהו: **דאפיך מיפך**. וא"ת למ"ד תחילתו צפשיעה וסופו בלזונס ו' [חייב] לחייב ג"ש דתחילתו צפשיעה דאורחיה וסופו בלזונס דלאו אורחיה וי"ל דלא אמר משום דתחילתו צפשיעה לגבי רגל לחייב ג"ש לגבי קרן דאפילו פושע גמור לענין קרן לא חייבתו תורה אלא חלי נזק דאי לאו הכי ארי שנגנס לחצר הניזק וטרף ואכל לחייב ג"ש דתחילתו צפשיעה לענין דריסה וכן כל קרן בחצר הניזק תחילתו צפשיעה לענין שן ורגל: **גר"א בסריכא**. שנועץ לפרניו באלך וקופץ כמו הכלג ולא דמי לסרוכי וסליק ו' נסכרך צחצית עד שמגיע ללפת: **ועל הגדיש ח"ג**. ואע"ג דלגגי שולג צעירה לא מחייב עד דמסר לו שלהבת לר"ל ולר' יוחנן עד דמסר לו גווחא פעמים שיש גחלת הרצה בחררה דהויא כמו מסר לו גווחא לרי"י ושלחבת לר"ל: **אשו משום חציו**. לא שיצטיר צעמנו האש אלא כל מקום שפשע ולא שמר גחלתו חליו יניחו: **אשו משום ממונו**. כלומר חיוצ שזו דאפילו הדליק בלש של אחר חייב דלאשכחן צפ' הכונס (לקמן דף נו). כדופף קמתו של תצירי צפני הדליקה ומטיא צרוח מניה וגצי גך שינא מתחת הפטיס ו' אע"ג דמסתמא מפסיק ליה ועוד דאין לך אדס שימתחייב צדליקה שיפקיר הגחלים וידליק גדיש של תצירי ולא כפ"ה דפי' לדיכא צינייהו דלדליק בגחלת שאין שלו: **רב' יוחנן מ"ב לא אמר בר"ג**. אע"ג דדריש טעמא דר' יוחנן מקראי הוה ליה לאוקמי קרא דלרצה אחריתי דסבא כריש לקיש א"נ קס"ד השתא דמאן דלית ליה משום חליו לית ליה משום ממונו וקצעי היכא דכלו לו חליו אמאי לא מחייב משום ממונו:

ממונו אית ביה ממשא. אע"ג דצור לית ציה ממשא שחייבה תורה להצלו ולא לחצטו מ"מ

ממונו כעין חליו שדרכו לילך ולהזיק אית ציה ממשות א"נ צור נמי חשיב אית ציה ממשא דע"י כריית הצור משתנה ממשות של קרקע ולא צשוס דצר ואין שום ממוון שלא יחא צו ממשא צמה שפשע אבל יש חך שאין צו ממשות כגון שיצר כלי צרות פיו ויש אש שאין צו ממשות כגון שלהבת בלא גחלת כדאמרין בסוף צינה (דף לט). הילכך דמו להדדי שאין צשניהם ממשות בהמוזיק שפשע צו רק בגוף האדם: **דאדייה אדויי**. הו"מ לאוקמי בלגנא אנומי ע"י שניו כדאמרין בריש פירקין: **ורב' יוחנן בראנחה אנוחי**. לא מני למימר בלדייה אדויי ועל כל הגדיש ח"ג דאי כח [ב] כמו לאו ככחו דמי הוי על כל שאר הגדיש פטור: **לאו ממונו דבעל בלב הוא**.

דהוא לא הדליקו ועל אש של כלצו לא חייבתו תורה ואע"ג דלגגי צור אנטריך מיעוט איש צור ולא שור צור כדאמרין בצור שנגח את הפרה (לקמן דף מח. וס) תרי איש כתיב מ"מ פשוט ליה לגמלא משום ו' [אזיה] דרשא דפטור על אש צהממו דג' אצות נאמרו צשור ולא יומר: **במסכסכת בל הבירה בודה**. דהוי כולה מקום גחלת: **ואי במסכסכת אמאי חייב**. חטווי הכל גס צעל הגמל יתחייב עמו כיון שגס הוא פושע בצסכסוך אבל אי בלא מסכסכת יחא ליה דלא הוה ליה לאסקוי אדעמיה שהא נר מבחוץ אבל כיון דאוקמיה במסכסכת אי אפשר שלא יראה הדליקה כיון שדולקת כל כך שמסכסכת כל הצירה דרך הילוכה והיה לו להרחיק ולמועגה מלהיות הולכת ומסכסכת אבל אין לפרש אמאי חייב חטווי צעל הגמל יתחייב הכל דהא לקמן (דף כג). פריך וליחייב צעל הגחלת ואע"פ שצעל הכלג פשע גס צעל הגחלת יש לו להתחייב שלא שמר גחלתו ומשני כשעמדה כלומר לאו במסכסכת דרך הילוכה אלא צעמדה כמקום אחד והרצה כל כך צמשאי שמסכסכת כל הצירה צעמידה ופריך דכ"ש חטווי פטור לאו פטור לגמרי אלא כלומר פטור מחלוקי של צעל הגמל דיומר מסכסכת צעמידה משאליו היתה הולכת ועוצרת צלי עיכוצ ומשני כשעמדה להטיל מימיה דאנוס הוא צעמידה זו:

רשא

עין משפט
נר מצוה

גג א ב מיי פ"ב מהל' נזקי ממון הלכה טז סמג עשין טו טו"ע ח"מ ס' של סעף יב:
גד ג מיי פ"ד מהלכות נזקי ממון הלכה טז סמג עשין טו טו"ע ח"מ ס' תיח סעף א:
גה ד מיי' שס פ"ב הלכה ז סמג שס טו"ע ח"מ ס' תיח סעף יב ובפר"ח וע"ש בעור:

‏»

רבינו חננאל (המשך)

לא הגביה את החוררה אלא בדרך דידיו הבזיאה אל הגדיש, ולא יצחה הגחלת מחוקת בעליה. ועל החוררה משלם נזק שלם, שהו דרכו לחטוף ולזלזל, ועל מקום הגחלת משלם חצי נזק שמעשה עשה בידים אבל משונה היא, ומשונה בחצור הניזק חצי נזק כרבנן. ועל שאר הגדיש פטור, שאינו ממון בעל הכלב שהרי לא עקר והניח ובעל הגחלת נמי לא מחייב דהא אוקימנא לקמן בששומר גחלתו והכלב חתר והוציאה. ור' יוחנן אמ' אפי' אגחה אנוחי, כגון שעקר והניח, על החוררה ועל מקום גחלת נזק שלם, שדרך הכלב לחטוף חררה בגחלת בדוקא ולזלזל, ועל שאר חציו חצי נזק דמשונה היא. ת"ש גמל טעון פשעו עובר בדרשות הדיבס וכו'. בשלמי' לר' יוחנן חציוו שלגמל הן, אלא לריש לקיש לאו ממוון בעל גמל הוא, ופריך ויש לקיש במסכסכת כל הבירה. פירו' מסכסכת כגון ילחכה נירו וסיכסכה אבניו, שעמד הגמל והדליק כל הבירה בסיכסוך כעין חיכוך שנמצאת הדולקת כל הבירה כגון מקום גחלת בגדיש (דלרב') [דלדברין] הכל נזק שלם. ואקשי' אהדין פירוק', סיפא דקתני ואם הניח חטוני נרו מבחוץ חטוני חייב, ואי במסכסכת אמאי חטוני חייב, הגמל הזיק בידים. ופריך בשעמדה. ואקשי' כל שכן אם עמדה ומסכסכת ודאי היא הזיקה בידים, חטוני אמאי חייב. ופריך' אנטה שעמדה להטיל מים ולא סכסכה.